

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Junij 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 12 Juli 1896. N°. 968.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan den Uitgever J. A. WORMSE; Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam. Inzendingen die later dan Donderdag 4 namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertenties: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elk regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van lieftogaten en Verlagen van Vereenigingen 10 Cent p. regel.

Van de gemeene Gratie.

XLI.

Daarom noemde men haren naam Babel; want aldaar verwarde de Heere de sprake der gansche aarde, en van daar verstrooide ze de Heere over de gansche aarde. Gen. 11:9.

De spraakverwarring van Babel is niet het gevolg geweest van de uiteenspatting en verstrooiing van ons menschelek geslacht; maar omgekeerd spatte ons geslacht uiteen ten gevolge van de spraakverwarring. Doordien ze elkander niet meer verstonden, geraakten de destijds levende personen, gezinnen en geslachts groepen van elkaar af. Elke poging om hetgeen bij Babel plaats greep, op natuurlijke wijze te verklaren, moet daarom worden afgewezen. Duidelijk bericht de Heilige Schrift ons, dat hier een machtig, heel de toekomst beheerschend wonder plaats greep; dat in dit wonder een oordeel school; en dat dit oordeel aan het gansche toen levende geslacht is voltrokken. Zelfs wordt dit wonder en dit oordeel aan den naam van de stad Babel vastgeknoopt: «Daarom noemde men haren naam Babel, want aldaar verwarde de HEERE de sprake der gansche aarde.» Babel beteekent: dooreenwarren, verstoren. Van dit woord is de stam: Bal, en door verdubbeling zal van dezen stam: Bal de naam Babel zijn afgeleid, die dan later, door uitval van de eerste l, in Babel zal zijn saamgetrokken. De klemtoon viel in dit woord op de laatste, niet op de eerste lettergreep. Men sprak uit: Babel, niet Babel. Dat Babel spraken de Grieken uit als Babilon. En zoo komt het, dat we in het Nieuwe Testament steeds Babilon vinden, en in het Oude Testament Babel. Een naam, die blijkens het verhaal in Gen. 11, pas na de verstrooiing der menschenkinderen ontstaan is, en die, overmits de stamverwante Hebreërs, of in het algemeen, de nakomelingen van Sem hier huizen bleven, vanzelf uit de Semitische taalgroep, waartoe ook het Hebreuwsch behoort, genomen is. Of het gevoelen juist is, dat we in de bouwvallen van Babilon, die nog overig zijn, metterdaad nog overblijfselen van den «storen van Babel» bezitten, is niet wel uit te maken. Oudtijds meende men die overblijfselen nog te bezitten in de ruïne die den naam van Birs Nimrod draagt; thans oordeelen velen dat veel eer in de ruïne, aan de andere zijde van den Eufraat, Babil genaamd, het overoude monument zou te vinden zijn. De overlevering houdt in elk geval staande, dat de afgebrokkelde toren er nog is, en de geleerden zijn over het algemeen van oordeel, dat voor de juistheid dezer overlevering veel te zeggen valt. Is nu de opvatting juist, dat de Birs Nimrod een stuk van den oorspronkelijken toren is, dan blijkt tevens, dat de «storen van Babel» geen rechtopgaande toren in den vorm van onze torens was, maar een toren in den vorm van onze trappele; van onderen ontzaglijk breed, en daarna telkens, tot zes malen toe, inspringende met een gedachten rechthoek. Dit zou dus metterdaad overeenkomen met het bestek voor een geweldig hoog uitlopende gebouw, al blijkt uit het verhaal zelf, dat de toren pas begonnen, en allerminst voltooid was. Eerst veel later schijnen onderscheidene vorsten pogingen te hebben gewaagd, om het kolossale gebouw hooger op te trekken, zonder dat blijkt dat de voltooiing naar het oorspronkelijk bestek ooit gelukt is.

Komen we nu van den «storen van Babel» op de «Babilonische spraakverwarring» terug, dan zij allereerst opgemerkt, dat we in het zondige opzet der in Sinears vlakte verzamelde families met een opgaan van het betere in het boze element te doen hebben. Ook nu weer, evenals in Gen. 6, blijkt ons, hoe de «kinderen der menschen» de overhand kregen over «de kinderen Gods». De tegenstelling die reeds onder Noachs zonen tusschen Sem en Cham begint, terwijl Japheth aarzeld tusschen beiden staat, heeft zich uiteraard onder hun nakomelingen voortgeplant. Maar nu reeds in Sinears vlakte heeft de onheilige groep zoover de overhand over de heilige groep gekregen, dat het boze opzet der eerste doorgaat, en dat de laatste er zich zonder verzet in voegt. Althans in heel het verhaal valt geen spoor te ontdekken van eenig protest tegen het vermetele plan, dat van de toen levende vromen zou zijn uitgegaan. Blijkbaar waren zij toen reeds lang overstemd, konden zich nauwelijks roeren noch bewegen, en lieten de leiding der zaken geheel in handen van de afvallige lieden. Ten slotte doen allen mede, en deze tweede afval van ons geslacht, de

afval na den Zondvloed, draagt een gansch algemeen karakter. Eenparig en eenstemmig bedrijven ze het kwaad, dat den toorn van Gods majesteit opwekt. Op dit feit is niet genoeg de aandacht gevestigd. De diepe zonde die hier door heel ons geslacht begaan werd, is niet helder genoeg ingezien, en diensgevolge is de ernstige betekenis van het hier gebeurde niet verstaan. In verband hiermede lette men er op, dat in het verhaal van Gen. 11 niet de algemeene naam: God, gelijk in Gen. 9, maar de Verbondenaar: HEERE gebezigd wordt; iets waaruit blijkt, dat het wonder en oordeel der spraakverwarring strekte om de Verbondenaar tegen verrijding te vrijwaren. De stroom der zonde had weer heel ons geslacht verzwoegen, en uit dien hoofde zou het doel van het Genadeverbond verijdeld zijn, indien niet straks dank zij Abrams roeping en afscheiding, door de particuliere genade een particulier volk ware afgezonderd. Voor die afzondering en afscheiding was het noodig, dat de eene menscheid in deelen gepluisd werd, en zoo staat de «spraakverwarring» bij Babel rechtstreeks, als voorbereiding voor wat komen zou, met Abrams afzondering en de particuliere roeping van Israël in verband. Onmiddellijk na het verhaal van wat in Sinears vlakte voorviel, volgt dan ook de geslachtsstafel die van Sem op Abram doorloopt, en reeds in het eerste vers van het volgende hoofdstuk komt de heerlijke, heel de toekomst verhelderende openbaring van Abrams roeping. Babilonische spraakverwarring, en hier lette men op, ligt achter ons, alvorens de eerste openbaring van het Woord, of van de Heilige Schrift, in engeren zin begint.

Die spraakverwarring zeve nu is niet te verstaan, tenzij men zich de moeite ganne, een oogenblik over het wezen van de taal na te denken, gelijk omgekeerd elke poging, om de geaardheid en den saamhang der onderscheidene talen te verstaan volstrekt mislukt, zoo men niet dit feit der «spraakverwarring» niet genoegzaam rekent. Wie toch met eenigen ernst over onze menscheleke talen, in haar wezen en saamhang nadenkt, stuit telkens op twee met elkaar strijdige verschijnselen. Enerzijds ontdekt men namelijk in elke taal zekeren vasten regel, zekere regemaat, zekere vastheid van vormen; maar evenzeer van den anderen kant allerlei afwijking van den regel, allerlei uitzondering, allerlei onregelmatigheid. Reeds de Griekische wijsgeeren geraakten door dit strijdige in de taal in verlegenheid. Al wat naar den regel ging, noemden ze analogie of overeenstemming, en al wat uitzondering was, anomalie, of onregelmatigheid, en al naar gelang ze van het eene of van het andere verschijnsel uitgingen, kwamen ze tot geheel uiteenlopende voorstellingen omtrent het wezen, den oorsprong en den aard der taal. Juist deze tegenstrijdigheid nu, enerzijds van zekere regemaat, en anderzijds van zekere onregelmatigheid, wordt volkomen verklaard, zoo ge let op de «spraakverwarring». Deze toek onderstelt, dat er eerst enkel regelmaat, overeenstemming en eenparigheid bestond, en dat daarna onregelmatigheid deze regemaat brak. Iets waar nog bij komt, dat in de oudste talen die we kennen de regemaat een veel grootere is, terwijl we de onthindende anomalie als een eenmaal ingesloten kwaad, steeds verder zien voortwoekeren. En evenzoo staat het met den saamhang der talen onderling. De overtuiging dat de talen onderling saamhangen, en niet los naast elkander zijn opgekomen, is vooral dank zij de historische taalstudie, waartoe onze Lambertus ten Kate in zijn *Aanleiding tot de kennis van het verheven deel der Nederlandsche sprake*, Amst. 1723, den eersten stoot gaf, steeds meer algemeen geworden. Terwijl men langen tijd waande, dat b.v. het Russisch en het Nederlandsch niets met elkander gemeen hadden, is thans tot in bijzonderheden aangetoond, hoe alle Germaansche, Romanische en Slavische talen in wortelverband met elkander staan. Ook den saamhang tusschen de Indo-Germaansche en Semitische talen is men, dank zij de studie van Dr. Abel reeds op het spoor. En men twijfelt er niet aan, of voortgezette studie zal tot het inzicht leiden, hoe metterdaad alle menscheleke taal in den grond één is, en door de onderscheidene talen slechts «bijzonderd» is in eendeloze scheikering. — Van den anderen kant echter kan men zich niet onvreezen, dat de splitsing van de eene menscheleke taal in de vele talen zoo vreemd, raadselachtig en zonderbaar is toegegaan, dat men bijna wanhoopt om voor den saamhang b.v. tusschen de negertalen en onze Europeesche talen ooit iets meer of iets anders dan zeer gave, zwevende, algemeene aanduidingen te zullen

ontdekken. Welnu ook deze tegenstrijdigheid tusschen de bijkbare eenheid van oorsprong en het toch zoo zonderbare uiteenloopen der talen, is allen te verklaren, zoo men zich houdt aan het Bijbelsch verhaal. Houdt ge u toch aan het dubbele feit, en dat alle taal eenmaal één was, en dat die eene taal niet geleidelijk uiteengegaan, maar gewelddadig verward is, dan hebt ge den volkomen passenden sleutel in handen, om u en die onmiskenbare eenheid van oorsprong, en tegelijk die zonderbare en anders onverklaarbare «bijzonderd» der talen, duidelijk voor te stellen. Ontwaart ge niets dan geleidelijke ontwikkeling, zoo zou er voor de «spraakverwarring» van Babel geen plaats zijn. Nu ge daarentegen het spoor der geleidelijke ontwikkeling gedurig bijster raakt, is het juist die «Babilonische spraakverwarring», die uw overtuiging omtrent de eenheid van oorsprong met uw onmacht om haar organische splitsing aan te toonen, verzoent.

Intusschen is hier tweemaal wel te onderscheiden: 1°. de eigenlijke verstoring of verwarring der talen; en 2°. het beginsel van onregelmatigheid en ongematigde «bijzonderd», dat in het wezen van alle menscheleke taal indrong.

Om met het laatste te beginnen, weet een ieder hoe onze eigen Nederlandsche taal op verre na niet in alle gewesten eender wordt gesproken. Wie een Zeewu en een Fries hoort spreken, hoort beide malen heel iets anders. En evenzoo verschilt het Vlaamsch, het Brabantsch, het Groningsch, het Geldersch en zoveel meer. Dit is het verschil van tongval, dat niet alleen in ons land, maar in alle landen wordt waargenomen, en elke taal weer splitst en «bijzonderd» in tal van dialecten. Evenzoo weet men, hoe onze taal sterk lijkt op het Duitsch, zoodat we hier een overgang van taal in taal hebben, die onder ieders bereik valt. En eindelijk is het duidelijk, hoe in die onderscheidene tongvallen en verwante talen zeer onderscheiden regelen gelden, en hoe die regelen in die tongvallen en in die verwante talen zelf gedurig verbroken worden door allerlei uitzonderingen, die zich vaak niet uit dien tongval of die taal zelf, maar dan ten leste uit verwante tongvallen of verwante talen verklaren laten. Hieruit blijkt derhalve hoe ook in die talen en tongvallen, die eerst eeuwen na Babilonische spraakverwarring tot haar formatie zijn gekomen, toch nog steeds een beginsel van spraakverwarring doorwerkt. Ware dit niet het geval geweest, en had de spraakverwarring zich bepaald tot de splitsing van de eene toenmalige taal zeg in twaalf afzonderlijke talen, zoo zou men na dien tijd op aarde, onder de volken en naties, nooit meer noch andere dan die twaalf talen gevonden hebben, en die talen zouden eeuwig in eeuwig uit gebleven zijn, wat ze oorspronkelijk waren. Nu daarentegen blijkt, dat ook lang na Babels spraakverwarring, zich aldoor andere talen uit de vroeger bestaande afgescheiden hebben, dat elke dezer nieuwe talen weer in dialecten uiteenging en elke dezer dialecten of tongvallen zich weer gestadig vervormden en allerlei ongelijkmatigheden opnamen, is het feit niet te weerspreken, dat er sinds Babel een beginsel van splitsing en verwarring in de menscheleke taal sloop, dat nog steeds doorwerkt.

Van dit beginsel der verstoring echter moet wel onderscheiden worden de *feitelijke* verstoring die op dat eene oogenblik plaats greep, en die oorzaak werd van die diepe insnijding tusschen taalstam en taalstam, die nu nog maakt, dat we den saamhang tusschen die onderscheiden taalstammen, zoo bijna niet op het spoor kunnen komen. De verwarring, die plaats greep, had tengevolge, dat de één den ander eenvoudig niet meer verstond; ze spraken heel anders; ze waren elkander vreemd geworden; en wat moeite ze zich ook gaven, om weer taalverbinding met elkander aan te knopen, het bleek ondoenlijk. Dit wil natuurlijk niet zeggen, dat stel er waren een 300,000 menschen bijeen, die 300,000 elk een eigen taal gingen spreken, zoodat er 300,000 talen ontstonden en niemand een tweede vond, die sprak gelijk hij. Dit te denken ware onzin. Kenmerklijk is de bedoeling van het verhaal, dat het in Sinears vlakte bijeen zijnde geslacht in zekere groepen uiteenviel, misschien niet meer dan tien of twaalf in aantal, die wel onder elkaar eenzelfde taal spraken, maar als groepen, elk met een eigen taal, plotseling geheel vreemd tegenover andere groepen met een andere stam. Zelfs mag op grond van hetgeen we nu nog van den saamhang der talen weten, worden aangenomen dat de afstammelingen van Sem een eigen groep vormden naast die van Japheth en Cham, en dat de taalsplitsing

binnen elk dezer drie groepen minder ver uiteenging dan tusschen die drie hoofdgroepen onderling. Misschien gaat men zelfs niet te ver met te beweren, dat de toenmalige splitsing der eene taal niet verder ging, dan er nu nog bij den wortel gesplitste taalgroepen zijn aan te wijzen.

Vraagt men zich nu af, hoe deze splitsing van de eene toen gesproken taal in tien, twaalf afzonderlijke talen tot stand kwam, zoo gaat stellig mis, wie het zich voorstelt, alsof God aan elk dezer groepen een vooruit gereed gemaakte taal werktuiglijk en uitwendig in het geheugen indroeg en alzoo onderwees. Dit is een werktuiglijke, uitwendige opvatting van het wezen der taal, die een onkundige zich vormen kan, maar die geen kenner kan aannemen. Onze menscheleke taal is de inkleiding in klanken van wat zich innerlijk in onze ziel roert. In ons innerlijk wezen komen beseffen, komen neigingen, komen gedachten op; onze ziel ontvangt gewaarwordingen, aandoeningen, indrukken; ze neemt waar, ze merkt op, ze verbindt en onderscheidt; en dit al te saam noopt en dringt ons innerlijk wezen, om wat van binnen in ons omgaat, naar buiten te uiten, voor onszelf, voor God of voor mensch of dier uit te roepen, en de klanken, de geluiden, de tonen, de woorden, die ons daarbij ten dienste staan, vormen zoodra die uiting onder vaste beheersching van onze rede komt, *onze menscheleke taal*. Het anders zijn van de eene taal dan de andere is alzoo daartoe te verklaren, dat het eene volk innerlijk anders bestaat dan het andere, dat het andere beseffen heeft, andere gewaarwordingen ontvangt, anders gevoelt, op andere wijze denkt, en zich deswege anders uit en spreekt in een andere taal. Sprak men derhalve in Sinears vlakte nog altoos eenzelfde taal, en is te dier plaatse die eene taal gesplitst in een dozijn talen, dan volgt hieruit, dat er, door een machtsdaad Gods, een verandering is teweeggebracht in het innerlijk bestaan van de toenmalige menscheid. Zoolks nu nog iemand soms een aangrijpende levenservaring heeft, waarvan hij achteraf zegt: «Ik ben toen een ander mensch geworden», zoo ook moet God Almachtig op dat oogenblik zoo majestueus en geweldig in het wezen der groepen van menschen hebben gewerkt, dat ze als *andere menschen* tegenover elkander stonden, en diensgevolge een taal spraken, die de een van den ander niet verstond.

Dat dit samenging met een wijziging van hun spraakorganen, wordt daarmee niet miskend. Nauwkeurige taalstudie heeft bewezen, hoe de veranderingen van taal in taal metterdaad voor geen gering deel het gevolg zijn van wijzigingen, die door klimaat, levenswijze, gesteldheid van het land, als anderszins, in de verhouding van keel, lip, verhemelte, tong en tand ontstaan zijn. Keelgeluiden als nu nog de Arabieren en Mooren uitstooten, kunnen wij uit onze keel niet voortbrengen, gelijk op hun beurt de Fransen b.v. onze *sch* en andere sisklanken niet den besten wil niet zuiver kunnen nabootsen. Reken men hierbij nu met het feit, dat metterdaad de geheele formatie van het hoofd van ras op ras sterk verschilt, en met name ook de spraakorganen geheel anders doet voorkomen, dan ligt het vermoeden voor de hand, dat uit het gebeurde bij Babels torenbouw niet alleen het verschil van taal met taal, maar tegelijk het machtig verschil tusschen ras en ras, zoo geestelijk als lichamelijk, en met name wat de spraakorganen betreft, zal te verklaren zijn.

Aandachtige beschouwing van hetgeen in Sinears vlakte voorviel, leidt derhalve tot de uitkomst, dat het wonder dat hier plaats greep van veel verder strekking en veel geweldiger in zijn gevolgen was, dan men gemeenlijk waant. Volgens de gewone voorstelling, zou er niets in noch aan den toen levenden mensch veranderd zijn, en zou zich alleen het werktuiglijke verschijnsel hebben voorgedaan, dat ze *vreemd* begonnen te spreken. Zoo raakten ze van elkander af. En dat was al. Nu men daarentegen weet, hoe een taal rechtstreeks saamhangt met «menschen innerlijk wezen, en zijn wijze van spreken met de gesteldheid van keel, lip en tong, nu zien we als door een sluier, hoe we hier staan voor een veel machtiger gebeurtenis, die feitelijk heel de daarna komende historie van ons geslacht beheerscht. God verbrak door een machtig wonder plotseling de geestelijke eenheid van ons geslacht en de eenheid van onze lichamelijke formatie. En zoo was die innerlijke en uiterlijke eenheid niet gebroken, of als noodzakelijk gevolg hiervan spraken de onderscheidene groepen anders dan voorheen, en anders dan de andere groepen.

Er werd een wigge in den stam van ons geslacht gedreven. Die stam spleet. En met die splitsing van den stam der menscheid, spleet ook de menscheleke taal in veelheid van talen. Daarmee was de oorspronkelijke eene taal weg. Die bestond niet meer, ook al is het dat elk der nieuw ontstane talen als een afzonderlijke loot uit die oorspronkelijke taal opschoot, zoodat de kennis der oorspronkelijke taal ons opeens weer den saamhang tusschen al die onderscheidene talen zou ontdekken.

In verband hiermede is meer dan eens de schoone gissing gewaagd, dat het spreken van de Apostelen op den Pinksterdag, en ten deele het spreken in glossolalie waarvan 1 Cor. 14¹) melding maakt, meer een spreken in de oorspronkelijke taal van het Paradijs zal geweest zijn, en hieruit zou zich dan tevens verklaren, hoe de Parthen, Meden en Elamieten, die voor de opperzaal bijeen waren, elk voor zich meenden hun eigen taal te hooren, en zulks wijl in aller taal die eene oorspronkelijke taal, die aller gemeenschappelijke moeder was, nalkonk. Die gissing spreekt, gelijk men weet, ook ons toe, wijl ze oneindig verhevener en geestelijker is dan de platte verkuiglijke opvatting, alsof de apostelen daar elk voor zich opeens, door elkaar, talen gingen spreken, die ze zeiven niet kenden noch verstonden. De uitstorting van den Heiligen Geest herstelde, op geestelijke wijze, de eenheid van ons geslacht, die in Sinears vlakte verbroken was. En juist hiermede strookt het zoo schoon en zoo Godverheerlijkend, en dat op den Pinksterdag de paradijsaal weer terugkwam, en dat de Parthen, Meden en Elamieten, hoe ver ook afgedoeld, die paradijsaal nog verstonden, ook al kon ze hun niet anders toeklinken dan als ware het hun eigen Parthische, Medische of Elamietische tongval. Eerst bij deze opvatting herkrijgt het taalwonder zijn geestelijke betekenis en staat rechtstreeks met de uitstorting van den Heiligen Geest in verband; terwijl evenzeer de reusachtige ontwikkeling van de taalstudie, waarop onze eeuw roem mag dragen, elke werktuiglijke opvatting van zulk een verschijnsel op taalgebied uitsluit.

KUYPER.

Men houde wel in het oog, dat het spreken in glossolalie of tongen, waarvan in Hand. 2 en in 1 Cor. 14 sprake is, wel beide malen met dezelfde uitdrukking wordt bericht, maar dat toch tusschen beide verschijnselen een aanmerkelijk verschil bestaat. Alleen op den Pinksterdag was het verschijnsel oorspronkelijk; gaaf en volkomen, zoodat er men niet alleen in paradijsaal gesproken werd, maar dat ook het gesprokene door een ieder als uit zijn eigen taal werd verstaan. De glossolalie daarentegen, waarvan we in 1 Cor. 14 de beschrijving vinden, is een verzakt, nabloeiend, ten slotte wegstervend verschijnsel, waarbij de ziel nog wel tot God spreekt in heilige taal, maar waarbij het verstaan slechts het deel is van een enkele, die het vertolken kan.

ZESTIENDE JAARVERGADERING VAN DE Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag.

Na de ure des gebeds, richtten tal van leden en begunstigers hun schreden naar de localiteiten, die in Leeuwarden als de «zaal van Van der Wielen» bekend staan. Door de goede zorgen van de Regelingcommissie, waren de zaal daar tot ontvangst der gasten ingericht. Deze samenkomst was druk bezocht. Reeds waren uit alle deelen des lands de vrienden en vriendinnen der Vereeniging in Friesland hoofdstad aangekomen, en men begrijpt, dat menige kennismaking hernieuwd, menige broedergroet gewisseld werd. Onder gezelligen kout bleef men een paar uur bijeen, om recht voldaan te scheiden, in afwachting van wat de volgende dag brengen zou.

De Jaarvergadering.

Het was een vroeg uur, waarop ditmaal de Jaarvergadering aanving; maar reeds vóór het tijdstip van beginnen (9 uur) was de zaal van Van der Wielen meer dan gevuld. Er was bijna geen staanplaats meer. Dat er vele Friezen waren, behoeft niet gezegd; maar ook uit andere deelen van het land waren er menschen opgekomen. Uit Zeeland zoo wel als uit Gelderland en Zuid-Holland; de verre reis had niet afgeschrikt; iets wat trouwens op de jaardagen onzer Vereeniging een gewoon verschijnsel is. De leiding der vergadering was aan Prof. Dr. J. Wolter opgedragen, daar Prof. Fabius, hoewel in beterschap toenemende, toch niet in staat was tegenwoordig te zijn.

Te ruim 9 ure trad Prof. Wolter achter de bestuurstafel, en deed zingen liet vierde vers van Psalm 138.

Daarna las de Voorzitter Ephese 4 voor, waarop hij de volgende rede hield.

Van harte heet ik U welkom, Broeders en Zusters, in alle oorden des lands naar Friesland's hoofdstad zijt opgekomen ter jaar-